

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

(повне найменування закладу вищої освіти)

(назва інституту/факультету)

Кафедра сучасної української мови

(назва кафедри)

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

Методика викладання української мови в ЗЗСО

(вказіть назву навчальної дисципліни (іноземною, якщо дисципліна викладається іноземною мовою))

обов'язкова

(вказати: обов'язкова)

Освітньо-професійна програма Українська мова та література

(назва програми)

Спеціальність 035 Філологія

(вказати: код, назва)

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти перший бакалаврський

(вказати: перший (бакалаврський)/другий (магістерський)/третій (освітньо-науковий))

філологічний факультет

(назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання українська

(вказати: на яких мовах читається дисципліна)

Розробники: кандидат філологічних наук, доцент Максим'юк Оксана Василівна

(вказати авторів (викладач (ів)), їхні посади, наукові ступені, вчені звання)

Назва дисципліни	Методика викладання української мови з ЗЗСО
Викладач	кандидат філологічних наук, доцент Максим'юк Оксана Василівна
Контактний тел.	0505589157
E-mail:	o.maksymiuk/@chnu.edu.ua
Консультації	Понеділок з 14.30. до 15.30. Обговорення основних аспектів щодо підготовки лекційних, практичних занять із мовознавчих дисциплін.

1. Анотація дисципліни: Курс «Методика викладання української мови в ЗЗСО» належить до обов'язкових дисциплін, оскільки відіграє важливу роль у формуванні педагогічної майстерності студента-філолога як майбутнього вчителя української мови та літератури. Цей курс допоможе студентові опанувати методичні навички, необхідні для викладання української мови у школі, реалізувати себе як фахівця у царині мовознавчої науки, розвинути вміння передати набуті знання школярам. Навчальний процес передбачає лекції, практичні заняття, самостійну роботу. На лекціях студенти отримують основні теоретичні відомості з курсу. Практичні заняття складаються з двох етапів. Спочатку студент опрацьовує рекомендовану до кожної теми наукову літературу, критично її осмислює, вибирає найважливіші відомості відповідно до запропонованих для практичного заняття питань. Відтак студент переходить до виконання практичних завдань, завдяки яким формуватимуться навички застосовувати загальні й часткові дидактичні методи та прийоми в навчанні рідної мови, обирати відповідні форми роботи, оцінювати їхню ефективність, що надалі повинно забезпечити розвиток професійної майстерності, удосконалення вмінь реалізувати успішну педагогічну взаємодію під час навчального процесу в закладах середньої освіти. Практичні завдання побудовано на засадах творчого підходу, з урахуванням можливостей залучення здобутих теоретичних знань. Тому курс «Методика викладання української мови» є важливим етапом у підготовці студентів українського відділення спеціальності середня освіта філологічного факультету спеціальності середня освіта до навчальної практики у школі та до роботи в закладах середньої освіти в умовах реформування освіти і становлення нової школи в Україні

2. Мета навчальної дисципліни: Курс методики української мови має на меті сформувати такі фахові якості, як:

а) професійні вміння і навички: збагачувати майбутніх учителів знаннями у сфері методики української мови, на основі яких вони могли б досягати свідомого й міцного засвоєння учнями програмового матеріалу з української мови, ефективно організовувати навчальну діяльність школярів із цього предмета, стимулювати пізнавальну самостійність і допитливість учнів;

б) соціальні та громадянські компетентності: формувати в майбутніх учителів національне свідоме ставлення до української мови як рідної та державної; розуміння її значення як предмета шкільного навчання і засобу вивчення інших предметів, інструмента соціалізації громадянина;

в) інформаційно-цифрова компетентність: уміння самостійно застосовувати інформаційно-комунікативні технології (ІКТ) для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією з навчальною метою; навчати студентів, майбутніх учителів, самостійно працювати з навчально-методичною та довідковою літературою, пошуковими системами;

г) компетентності дослідницької діяльності: стимулювати науково-методичну творчість студентів, прагнення вдосконалювати свою педагогічну освіту, прищеплювати творче ставлення до вчительської праці.

3. Пререквізити. Цикл курсів з орфографії та орфоепії, морфеміки та словотвору, морфології, синтаксису української мови, методики викладання граматики української мови, діалектології, культури мови, риторики, стилістики, лінгвістичного аналізу тексту, педагогіки, педагогічної майстерності, психології.

4. Результати навчання:

У результаті вивчення курсу студент повинен оволодіти такими *компетентностями*:

соціально-особистісні компетентності:

- усвідомлення необхідності навчання та самовдосконалення протягом життя;
- креативність у професійній та науковій діяльності;
- здатність до системного, критичного мислення;
- навички міжособистісної взаємодії;
- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність вчитися й опановувати нові знання;

інструментальні компетентності:

- здатність до усної та письмової комунікації українською мовою;
- навички дослідницької діяльності у філології,
- навички роботи з комп'ютерною технікою;

професійні компетентності:

- удосконалення професійної підготовки, розвиток пізнавальних інтересів, вміння критично працювати з навчально-методичною літературою;
- формування інноваційних професійно-методичних навичок у викладанні української мови;
- уміння співвідносити теоретичні знання з граматики української мови з практичними потребами сучасної школи, втілювати нові методичні ідеї у практику вивчення предмета.
- здатність фахівця відповідати вимогам професії та демонструвати належні особисті якості в ситуаціях професійного спілкування, мобілізуючи для цього знання фахової термінології;
- уміння демонструвати лінгвістичну освіченість, розвинене мовне чуття, широку ерудицію, знання теорії, історії, етапів формування і розвитку мови та літератури, персоналій, обізнаність із творами світового письменства, перекладною літературою; користування словниками різних типів, граматиками, довідниками, інтернет-ресурсами, електронними посібниками та ін., що сприятимуть удосконаленню мовної культури вчителя-словесника;
- володіння власним арсеналом засобів підготовки учнів до контрольної оцінювальної діяльності, моніторингу, зовнішнього незалежного оцінювання тощо;
- уміння створювати програмно-тематичні комплекси опанування матеріалу за традиційними та інноваційними технологіями навчання в сучасній школі тощо, опираючись на внутрішню мотивацію та досвід, усвідомлюючи необхідність самовдосконалення та саморозвитку;

загальнонаукові компетентності:

- базові уявлення про основи філософії, що сприяють розвитку загальної культури, соціалізації особистості, розумінню причинно-наслідкових зв'язків розвитку мови й суспільства, орієнтують на морально-етичні цінності, розширюють знання про вітчизняну історію, мову та культуру, а також уміння використовувати ці знання в професійній діяльності;
- базові знання в галузі сучасних інформаційних технологій, навички використання програмних засобів і роботи в комп'ютерних мережах;
- уміння використовувати інтернет-ресурси; базові уявлення про основи наукової діяльності та її організацію

У результаті вивчення курсу студент повинен **знати**:

- предмет, об'єкт і завдання методики вивчення української мови в ЗЗСО;
- способи подання матеріалу в програмах, підручниках та посібниках з української мови для основної школи;
- основні підходи до навчання української мови в основній школі;
- загальнодидактичні та специфічні принципи навчання української мови в ЗЗСО;
- основну документацію, якою користується вчитель-словесник;
- найважливіші вимоги до підручників;
- методи, прийоми, технології і засоби навчання української мови; типи уроків;
- види роботи з розвитку мовлення;
- особливості навчання і вивчення різних мовних дисциплін;
- норми оцінювання усних відповідей та письмових робіт учнів.

Вміти:

- презентувати основні компетентності на уроках української мови в ЗЗСО;
- конкретизувати мету уроку, добирати дидактичний матеріал, визначати супровідні цілі уроку, планувати навчальні елементи;
- добирати вибирати форми та відповідні методи навчання граматики: уміння реалізувати навчальні, розвивальні й виховні цілі на кожному уроці;
- укладати систему вправ і завдань для вироблення практичних умінь та навичок оволодіння граматичного матеріалу;
- уміння формулювати запитання і завдання. Організовувати роботу на уроках з розвитку зв'язного мовлення;
- розробляти конспект і технологічну карту уроку вивчення частин мови;
- доцільно застосовувати методичні способи подолання труднощів у вивчення словосполучення, речення, тексту;
- синтаксично обґрунтовувати пунктуацію конкретного тексту, а в окремих випадках – і орфографію.

5. Опис навчальної дисципліни

5.1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни <i>Методика викладання української мови в ЗЗСО</i>												
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекцій	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	4	7	4	120	2	30		15		69	6	іспит
Заочна	4	7	4	120	2	8		4		108		іспит

5.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Загальні питання методики вивчення української мови в ЗЗСО											
Тема 1. Методика української мови як наука і навчальна дисципліна.	5	2	1			2		2	2			2
Тема 2. Українська мова як навчальна дисципліна в закладах освіти. Аналіз чинних програм і підручників	7	2	1		1	6						6
Тема 3. Загальнодидактичні та власне-методичні (лінгводидактичні) принципи навчання мови.	5	2	1			2		2				8
Тема 4. Методи, прийоми і засоби навчання української мови.	5	2	1			2						12
Тема 5. Теорія і практика сучасного уроку української мови.	7	2	1		1	4						6
Разом за ЗМ1		10	5			16		4	2			34
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Особливості засвоєння лінгвістичної теорії шкільного курсу мови в процесі реалізації стандартизованої мовної освіти											
Тема 1. Методика навчання фонетики й орфоєпії.	7	2	1			4		2	2			6

Тема 2. Методика навчання лексики і фразеології.	7	2	1			4						8
Тема 3. Методика навчання будови слова і словотвору.	7	2	1			4						6
Тема 4. Методика вивчення частин мови	11	2	1			9						12
Тема 5. Методика вивчення синтаксису.	11	2	1			9						12
Тема 6. Методика формування орфографічної та пунктуаційної грамотності учнів.	9	2	1			6						8
Тема 7. Методика мовленнєвого розвитку учнів.	9	2	1		1	6						10
Тема 8. Стилїстика, культура мовлення та риторика у шкільному курсі української мови.	5	2	1			2		2				6
Тема 9. Методика формування мовної особистості в процесі стандартизованої мовної освіти. Спецкурси та факультативні заняття з української мови.	5	2	1		2	4						8
Тема 10. Позакласна робота з української мови та методична робота вчителя-словесника.	6	2	1		2	5						8
Разом за ЗМ 2		20	10			53		4	2			84
Усього годин						69						110

5.3. Зміст завдань для самостійної роботи

№	Назва теми
1	Місце методики української мови в системі інших наук гуманітарного і негуманітарного профілів.
2	Загальне уявлення про методи дослідження в лінгводидактиці. Метод проблемного навчання. М. Шкільник про проблемне навчання.
3	Здобутки та перспективи методики навчання української мови наприкінці XX на початку XXI ст.
4	Методичні погляди В. Сухомлинського на методику викладання української мови
5	Методичні погляди Івана Огієнка.

6	Методичні погляди Пантелеймона Куліша.
7	Методичні погляди Олени Курило.
8	Методичні погляди Василя Сімовича.
9	Методичні погляди Костянтина Ушинського.
10	Методичні погляди Степана Смаль-Стоцького.
11	Методичні напрацювання Володимира Мельничайка.
12	Методична спадщина Михайла Шкільника.
14	Лінгводидактичні особливості вивчення іменних частин мови.
15	Методика вивчення дієслова і дієслівних форм.
16	Актуальні проблеми методики вивчення службових частин мови.
17	Етапи вивчення синтаксису в школі.
18	Лінгвістичні основи та методика вивчення словосполучення і речення в ЗЗСО нового типу.
19	Шляхи подолання труднощів у вивченні головних і другорядних членів речення.
20	Сучасні підходи до вивчення односкладних речень та неповних речень (з урахуванням різнотипних шкіл).
21	Особливості вивчення ускладнених речень.
22	Методика використання відомостей про складне речення на уроках розвитку комунікативних умінь і навичок.
23	Методика вивчення складносурядного речення.
24	Методика вивчення складнопідрядного речення.
25	Методика вивчення безсполучникового речення.
26	Актуальні проблеми методики навчання пунктуації.
27	Робота з розвитку зв'язного мовлення учнів на різних етапах засвоєння синтаксичної теорії в ЗЗСО.
28	Засвоєння мовленнєвого етикету учнів на уроках української мови.
29	Перевірка письмових робіт. Редагування й аналіз творчих робіт.
30	Методика аналізу стилістичних фігур у шкільному курсі української мови.
31	Поняття про стратегію оратора.
32	Програми спеціальних та факультативних курсів, їх зв'язок з основним курсом української мови.
33	Особливості змісту навчання української мови в старших класах.
33	Особливості організації МАН.
34	Роль олімпіади у формуванні мовної компетенції учнів.
35	Шляхи підвищення методичної компетентності вчителя.

5.4. Зміст завдань для індивідуальної роботи

№	Назва теми
1	Особливості застосування методу проєктів на уроках української мови у школі.
2	Вивчення шкільного курсу мови на текстові основи.

3	Сучасні підходи до вивчення основних розділів курсу української мови в ЗЗСО.
4	Національне, екологічне та морально-етичне виховання на уроках з української мови
5	Застосування інтерактивних технологій на уроках української мови в ЗЗСО.
6	Робота зі словниками на уроках української мови в ЗЗСО.
7	Види диктантів та методика їх проведення в ЗЗСО.
8	Тести як форма контролю на підсумкових уроках української мови в ЗЗСО.

6. Система контролю та оцінювання

Види та форми контролю :

Поточний контроль здійснюють на заняттях через:

- виконання практичних завдань на модульних контрольних робіт;
- індивідуальну та групову (в парах і групах) роботу;
- фронтальне усне опитування, перевірка рівня засвоєння теоретичного матеріалу за навчальними темами;
- бліц-опитування;
- письмові самостійні роботи (реферати, есе, доповіді, тези, диктанти тощо);
- практичні, індивідуальні та самостійні завдання;
- розв’язання проблемних і творчих завдань;
- взаємоконтроль студентів у парах і групах; самоконтроль;
- тестові завдання;
- оцінювання домашніх завдань;
- діагностика результатів самостійні роботи;
- проведення модульних контрольних робіт.

Вид семестрового контролю: модульні контрольні роботи, **залік**.
Результати навчальної діяльності студентів у межах кожного змістового модуля оцінюють максимально в **30 балів**, контрольного модуля (заліку) – **40 балів**.

Засоби оцінювання

- Поточне оцінювання (індивідуальне, групове і фронтальне опитування, самостійна робота, самоконтроль).
- Тематичне оцінювання (модульні контрольні роботи).
- Підсумкове оцінювання (залік).

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Комплексна діагностика знань, умінь і навичок студентів з курсу здійснюється на основі результатів проведення поточного й підсумкового контролю знань (заліку).

Об’єктом оцінювання знань студентів є програмовий матеріал дисципліни, засвоєння якого перевіряється під час контролю.

Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння та засвоєння програмового матеріалу, виконання практичних, умінь самостійно

опрацьовувати матеріал, складання конспекту позакласної роботи, створення презентації, здатності публічно чи письмово представляти певний матеріал.

Завданням підсумкового контролю (залік) є перевірка глибини засвоєння студентом програмового матеріалу дисципліни, логіки та взаємозв'язків між окремими її розділами, здатність творчого використання набутих знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми, що впливає зі змісту дисципліни.

При комплексній оцінці успішності викладач визначає види робіт і критерії оцінювання з урахуванням особливостей навчальної дисципліни, обсягу годин, відведених навчальним планом, контингенту студентів.

Критерії оцінювання:

1. При усних відповідях:

- повнота розкриття питання;
- логіка викладення, культура мовлення;
- упевненість, аргументованість та емоційність;
- використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, журналів, інших періодичних видань тощо);
- аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки.

2. При виконанні письмових завдань:

- мовна грамотність — повнота розкриття питання;
- цілісність, системність, логічна послідовність, уміння формулювати висновки;
- акуратність оформлення документа та письмової роботи;
- підготовка матеріалу (презентації) за допомогою комп'ютерної техніки, різних технічних засобів (плівок, слайдів, приладів, схем тощо).

Рівні досягнень студентів

Для визначення ступеня оволодіння навчальним матеріалом із подальшим його оцінюванням рекомендуємо застосовувати такі рівні досягнень студентів.

Високий рівень. Студент вільно володіє навчальним матеріалом на підставі вивченої основної та додаткової літератури, аргументовано висловлює свої думки, проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних і колективних завдань, самостійної роботи.

Достатній рівень. Студент володіє певним обсягом навчального матеріалу, здатний його аналізувати, але не має достатніх знань і вмінь для формулювання висновків, допускає несуттєві неточності.

Задовільний рівень. Студент володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу, уміє використовувати знання в стандартних ситуаціях.

Низький рівень. Студент володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно.

Незадовільний рівень. Студент не володіє навчальним матеріалом.

Оцінювання знань студентів

Оцінювання виконання студентами окремих елементів тем проводиться: на практичних (практичні роботи, вправи), контрольних роботах за окремими темами, тестування, виступи, презентації); самостійних роботах (лінгвістичний

словник, папка із редагованими документами); на консультаціях (захист індивідуальних завдань (презентацій, рефератів, перевірка виконання практичних робіт(вправ); під час перевірки домашніх завдань;

Для консультування студентів із виконання індивідуальних і домашніх завдань, контрольних робіт, їх підготовки до поточного оцінювання знань (відповідно до розкладів занять та консультацій викладача) передбачаються індивідуальні та групові консультації.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

Розподіл балів, які отримують студенти (залік)

Поточне оцінювання (<i>аудиторна та самостійна робота</i>)															Кількість балів (іспит)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль №1					Змістовий модуль № 2											
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15		
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	40	100

5. Рекомендована література

1. Актуальні проблеми становлення і розвитку національної школи. К., 1992.
2. Аркушин Г. Л. На заняттях мовного гуртка. *Українська мова і література в школі*. 1986. №4. С.62–65
3. Баландіна Н. Ф. Українська мова. Розвиток ситуативного мовлення : 7-9 кл. : навч. посібн. Харків, 2010, 272 с. (Сучасна школа).
4. Береш О. І., Гнаткович Т. Д., Ківежій О. В. Шкурда М. І. Українська мова. 5–9 класи. Програми факультативних курсів для загальноосвітніх навчальних закладів. – Ужгород: Гражда, 2015. – 68 с.
5. Беляєв О. М. Сучасний урок української мови. К., 1981.
6. Білоусенко П. І., Явір В. В. Проблемно-ситуативні завдання на уроках рідної мови. К., 1990.

7. Біляєв О. Зміст уроку мови. *Українська мова і література в школі*. 2003. № 4. С. 2–6.
8. Біляєв О. Лінгводидактика рідної мови : навч.-метод. Посібник. К. : Генеза, 2005. 180 с.
9. Біляєв О. Лінгводидактичні основи сучасного уроку з української мови в середній школі: автореферат дис. докт. пед. наук: 13.00.02; Київський державний педагогічний інститут ім. О.М. Горького. К., 1985. 48 с.
10. Біляєв О. Методика мови як наука. *Дивослово*. 2002. №11. С. 20–24, 49–50.
11. Бондар С. П. Методи навчання. *Енциклопедія освіти*. Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. К. : Юрінком Інтер, 2008. С. 492–494.
12. Бондаренко Н. Новий підручник як невід'ємна складова системної перебудови мовної освіти. *Українська мова і література в школі*. 2005. № 2. С. 2–5.
13. Бровко О. О., Горошкіна О. М., Нікітіна А. В., Порохня Л. В., Шестопалова Т. П. Позакласна робота з української мови і літератури: олімпіади, науково-дослідницька робота. Луганськ, 2005.
14. Вихованець І. Р. У світі граматики. К. : Рад. школа, 1987.
15. Голуб Н. Б. Метод проектів на уроці української мови в школі. *Українська мова і література в школі*. 2013. № 8. С. 15–19.
16. Голуб Н. Б. Робота з текстами на уроках української мови у процесі вивчення синтаксису й пунктуації у 8–9 класах. *Українська мова і література в школі*. 2017. № 1. С. 2–8.
17. Голуб Н. Б. Ситуаційний метод на уроках української мови в школі. *Українська мова і література в школі*. 2013. № 7. С. 18–23.
18. Голуб Н. Б., Галаєвська Л. В. Навчання синтаксису на уроках української мови у 8-9 класах : метод. посібник. К. : ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 128 с.
19. Голуб Н., Дяченко Н. Технологія сучасного уроку рідної мови Черкаси, 1999.
20. Горошкіна О. Підручник як засіб формування соціокультурної компетенції учнів. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2010. № 22. Ч. II. С. 183–189.
21. Горпинич В. О. Морфологія української мови: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. К.: ВЦ «Академія», 2004. 336 с.
22. Граматичний словник української літературної мови: словозміна. К., 2011. Донецьк, 2007.
23. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. *Дивослово*. 2004. № 3. С. 76 – 81. Закон України «Про загальну середню освіту» / Верховна Рада України. Закон від 13.05.1999 № 651-XIV// <http://zakon.rada.gov.ua>.
24. Дика Н. М., Огарь Ю. В. Засвоєння лінгвістичних понять учнями ЗНЗ під час вивчення синтаксису. *Молодий вчений*. 2014. № 9. С. 111—114.
25. Дика Н. Робота над граматичними (морфологічними) помилками. *Дивослово*. 2002. № 12. С. 30-33.
26. Дмитренко Г. Займенник (6 клас). Урок української. 2000. № 10. С. 30 - 35.
27. Дорошенко О. А. Елементи дослідницької роботи учнів з мови. *Українська мова і література в школі*. 1993. №4. С.20-21.
28. Загнітко А. П. Словник українських прийменників. Сучасна українська мова.
29. Закон України «Про загальну середню освіту» / Верховна Рада України. Закон від 13.05.1999 № 651-XIV// <http://zakon.rada.gov.ua>
30. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід: Метод, посібник. К., 2002.
31. Караман С. Методика навчання української мови в гімназії. К. : Ленвіт, 2000. 272 с.
32. Караман С. Практикум з методики навчання української мови в загальноосвітніх закладах: модульний курс: Посібник для студентів пед. університетів та інститутів. Колектив авторів М. І. Пентилюк, С. О. Караман, О. В. Караман. За ред. М. І. Пентилюк. К.: Ленвіт, 2011. 366 с.

33. Караман С. Тихоша В. Технологія створення підручників і посібників для поглибленого вивчення української мови в гімназії. *Дивослово*. К. : Преса України, 2001. №4. С. 36–38;
34. Когут О. І. Інноваційні технології навчання української мови і літератури. Тернопіль : Астон, 2005. 204 с.
35. Комендант С. С. Диктант для старшокласників. *Дивослово*. 1997. № 11. С. 33–37.
36. Костів О., Сколоздра-Шепітко О. Методика викладання української мови : Навчально-методичний посібник. Для студентів українського відділення філологічного факультету. Львів, 2018. 202 с.
37. Костів О., Сколоздра-Шепітко О. Методика викладання української мови : Навчально-методичний посібник. Для студентів українського відділення філологічного факультету. Львів, 2018. 202 с.
38. Кочан І. М., Захлюпана Н. М. Словник-довідник з методики викладання української мови. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2005. 250 с.
39. Кочан І. М., Захлюпана Н. М. Словник-довідник з методики викладання української мови. Друге видання, виправлене і доповнене. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2005. 306 с.
40. Кочан І. М., Захлюпана Н. М. Українська лінгводидактика в іменах : словник-довідник. Львів, 2011. 237 с.
41. Кочан І. М., Захлюпана Н. М. Українські лінгводидакти крізь призму часу : словник-довідник. Львів : ПАІС, 2009. 168 с.
42. Кочан Н. І., Захлюпана Н. М. Словник-довідник з методики викладання української мови. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2002. 249 с.
43. Кращі позакласні заходи. Учитель року. Упор. Є. І. Наumenко, О. М. Чхайло. Х.: Вид. група «Основа», 2006.
44. Кульбабська О. В., Кардашук О. В. Крок у професію. Методика викладання української мови : навч. посібник. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2017. 256 с.
45. Кулькова Г. П. Граматика української мови в таблицях: навч. посібн. К. : Рад. школа, 1998.
46. Кучеренко Н. М. Дидактичний матеріал з рідної мови. Морфологія: Посібник для вчителя. К., 1992.
47. Кучерук О. А. Система методів навчання української мови в основній школі: теорія і практика. Житомир : Вид-во ЖЖДУ ім. І. Франка, 2011. 420 с.
48. Кучерук О. А. Методи навчання української мови в загальноосвітній школі: словник-довідник. Житомир : Рута, 2010. 186 с.
49. Лаврінчук І. Аналіз диктанту. Алгоритм роботи над помилками / І. Лаврінчук // Українська мова і література. – 2005. – № 6. – С. 11–13.
50. Луценко В. Особливості навчання тексту-опису. *Українська мова і література в школі*. 2007. № 3. С. 13–15.
51. Мацько Л. Сучасні підходи до створення підручників з української мови : місце лінгвостилістики. *Дивослово*. 1999. № 8. С.39-41.
52. Мацько Л., Мацько О., Калита О. Новий підхід до переказу з творчим завданням. *Дивослово*. 2007. № 5. С. 2–6.
53. Мельничайко В. Я. Творчі роботи на уроках української мови. К., 1984. 224 с.
54. Мельничайко В. Я., Пентилюк М. І., Рожило Л. П. Удосконалення змісту і методів навчання рідної мови. К., 1982.
55. Меньєв А.Ф. Категории дидактики: монография М., изд.2-е, испр. и доп. 341с.
56. Методика вивчення української мови в школі. О. М. Біляєв, В. Я. Мельничайко, М. І. Пентилюк та ін. К. : Рад. ш., 1987. 246 с.
57. Методика викладання української мови в середній школі [за ред. С. Чавдарова і В. Масальського]. К. : Рад. шк., 1962. 371 с.
58. Методика викладання української мови в середній школі. І. С. Олійник, В. К. Іваненко, Л. П. Рожило, О. С. Скорик. К. : Вища школа, 1979. 309 с.

59. Методика викладання української мови в середніх освітніх закладах. За ред. М. Пентилюк. К. : Ленвіт, 2009. 400 с.
60. Методика навчання рідної мови в середніх навчальних закладах : Підручник для студентів вищих закладів освіти. За ред. М. І. Пентилюк. К., 2005. 399с.
61. Методичні рекомендації щодо викладання української мови в 2019–2020 навчальному році. Режим доступу: <https://osvita.ua/legislation>
62. Методичні рекомендації щодо викладання української мови в 2019–2020 навчальному році. Режим доступу: <https://osvita.ua/legislation>
63. Наумчук М. М., Лушпинська Л. П. Словник-довідник основних термінів і понять з методики української мови: навчально-методичний посібник. Тернопіль: Астон, 2003.
64. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012—2021 роки [електронний ресурс]. Режим доступу: (<http://www.mon.gov.ua/ua/often-requested/state-standards/>)
65. Нестандартні уроки в школі та їх аналіз : навч.- метод. посібник. За ред. Н. М. Островерхової. К. : Видавництво Харитоненка, 2003. 152 с
66. Омельчук С. А. Навчання морфології української мови на засадах дослідницького підходу: теорія і практика: [монографія]. К. : Генеза, 2014. 368 с.
67. Освітні технології: навч.-метод. посіб. За загал. ред. О. М. Пехоти. К. : А.С.К., 2001. 256 с.
68. Остапенко Н. Технологія сучасного уроку з української мови : навч. Посібник. К. : ВЦ «Академія», 2011. 248 с.
69. Пентилюк М., Онукевич Т. Методика навчання української мови у таблицях і схемах: навч. посібн. К. : Ленвіт, 2006. – 134 с.
70. Пентилюк М. І. Окуневич Т. Г. Сучасний урок української мови. Х., 2007.
71. Пентилюк М. І. Особливості технології уроку мови. *Дивослово*. 1998. № 4. С. 16-18.
72. Підласий І.П. Спільна дія. Х.: Основа, 2012. 224 с.
73. Плиско К. М. Принципи, форми і методи навчання української мови. Харків: Основа, 1995. 240 с.
74. Плиско К. Теорія і методика навчання української мови в середній школі. Харків : ХДПУ, 2001. 115 с.
75. Плющ М. Я. Вивчення морфології в 5-6 класах: навч. посібн. К. : Рад. школа, 1988.
76. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. К., 2002.
77. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.- метод. посібн. [за ред. О. І. Пометун]. К. : А.С.К., 2004. 192 с.
78. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. К. : А.С.К.; 2004. 192 с.
79. Практикум з методики навчання української мови в загальноосвітніх закладах : модульний курс : посібник для студентів. Кол. авторів за ред. М. І. Пентилюк. К. : Ленвіт, 2011. 366 с.
80. Практикум з методики навчання української мови в загальноосвітніх закладах. К. : Ленвіт, 2003. 302с.
81. Програми курсів за вибором і факультативів з української мови. 8-11 класи. За заг. ред. К. В. Таранік-Ткачук. К.: Грамота, 2012. 272 с.
82. Рудницька О. Б. Формуючи творчу інтелектуальну особистість (опис власного досвіду). *Українська мова і література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2002. № 5. С. 48-56.
83. Семенов О.М., Базиль Л.О., Дятленко Т.І Практика в системі фахової освіти вчителя-словесника: навчальний посібник. К.: Фенікс, 2008.
84. Сербенська О. Викладання української мови в контексті сучасних вимог.

- Педагогіка і психологія професійної освіти*. 1998. №4. С. 120-125.
85. Симоненкова Л.М., Симоненкова Т.П. Вивчення будови слова. *Укр. мова і літ. в школі*. 1991. № 12. С.13–16.
 86. Симоненкова Л.М., Симоненкова Т.П. Вивчення розділу «Лексикологія» в 5 класі. *Укр. мова і літ. в школі*. 1991. № 11. С.3–10. 20.
 87. Сиротенко Г. О. Сучасний урок : інтерактивні технології навчання. Х. : Основа, 2003. 78с.
 88. Ситуаційна методика навчання: теорія і практика . Упорядн. О. Сидоренко, В. Чуба. К.: Центр інновацій та розвитку, 2001. 256 с.
 89. Скуратівський Л. В. Пізнавальні завдання з рідної мови. К., 1987.
 90. Словник-довідник з української лінгводидактики : навч. посіб. Кол. авторів за ред. М. І. Пентиліук К. : Ленвіт, 2015. 320 с.
 91. Стріха А. Д. Цікава граматики : навч. посібн. для вчителя. К. : Рад. школа, 1991.
 92. Теклюк Варвара. Вивчення фразеології в 5 класі . Дивослово. 1999. № 4. С.24–26.
 93. Технологія сучасного уроку рідної мови. Н. Голуб, О. Дяченко, Н. Остапенко, В. Шляхова. Черкаси : Відлуння, 1999. 128 с.
 94. Українська мова. 5-9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів, затверджена Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalnaserednya-osvita/navchalni-programi/navchalniprogrami-5-9-klas>
 95. Фасоля А. М. Мета, зміст. Технологія уроку. *Дивослово*. 2004. № 6. С. 19–25.
 96. Філоненко Л. Використання сучасних методів під час роботи над переказами текстів різних типів і стилів мовлення: методика мови. *Українська мова і література в школі*. 2007. № 1. С. 9–14.
 97. Філоненко Л. Стан роботи над переказами в сучасній школі. *Українська мова і література в школі*. К., 2006. № 7 (56). С. 10–12.
 98. Христіанінова. Р. О. Просте речення в шкільному курсі рідної мови: Посібник для вчителя. К., 1991.
 99. Цоуфал Л. С. Лінгвістичні засади навчання морфології в загальноосвітній школі. *Філологічні студії. Науковий вісник КНУ: зб. наук. праць*. Кривий Ріг, 2012. Вип. 7, ч. 2. С. 315—322.
 100. Шкільник М. Проблемний підхід до вивчення частин мови: посіб. для вчителів. Київ : Рад. школа, 1986. 136 с.
 101. Яворська С. Методика навчання української мови: проблеми, теорія, практика. *Рідна школа*. 2004. № 2. С. 65–68.
 102. Ярмолук А. Класифікація помилок у творчих роботах учнів. *Українська мова і література в школі*. 2002. № 7 (24). С. 4–8.

6. Інформаційні ресурси

http://osvita.ua/school/lessons_summary/mova/
<http://subject.com.ua/lesson/mova/>
<http://gorodenok.com/конспекти-уроків/>
<https://www.schoollife.org.ua/usi-uroky-ukrajinskoji-movy-ta-literatury/>
http://getalosveta.blogspot.com/p/blog-page_40.html
http://ukrmogim.blogspot.com/p/blog-page_9409.html
http://filologinya2010.blogspot.com/p/blog-page_55.html
http://www.parta.com.ua/ukr/books/ukr_mova/
<https://academia.in.ua/?q=content/шкільні-підручники-з-української-мови>
<http://ukrlitera.ru/index.php/ukr-mova-ta-literatura/kalplanukr>
http://nico-ukr.at.ua/news/kalendarni_plani/1-0-3
www.mon.gov.ua
www.imzo.gov.ua